

DAGENS NYHETER Debatt

9 april 2007

"Barn drabbas i onödan av svåra fosterskador"

Specialistbarnläkare: Tio barn om året drabbas av ryggmärgsbräck och ett hundratal får harmynthet för att Socialstyrelsen inte vill ge gravida kvinnor rätt vitamin. Socialstyrelsen har bestämt att mjöl inte får B-vitaminberikas med folsyra, trots att detta kan förhindra att barn föds med ryggmärgsbräck och läpp-käk-gomspalt (harmynthet). Varje år drabbas ett tiotal svenska barn i onödan av ryggmärgsbräck, vilket ger dem svåra handikapp för livet. Hälften av de cirka 200 barn som får harmynthet skulle också slippa sitt lidande om gravida kvinnor fick folsyreberikat mjöl. Detta är ytterligare belägg för att Socialstyrelsen anser att nyfödda barns och fosters hälsa kommer i andra hand, skriver barnmedicinprofessorerna Hugo Lagercrantz och Rolf Zetterström.

Folat är ett viktigt B-vitamin för blodbildningen med mera. Många människor har brist på folat, vilket kan vara särskilt skadligt hos gravida då det kan leda till ryggmärgsbräck och läpp-käk-gomspalt (harmynthet) hos de nyfödda barnen. För att förebygga detta kan man tillsätta folsyra till mjölet. Cirka hälften av alla ryggmärgsbräck kan förhindras med folsyra. Därför rekommenderas gravida att inta detta. Problemet är dock att det bör tas innan man blir gravid, vilket ofta inte sker. I stället har man därför infört berikning av mjölet med folsyra i länder såsom USA, Kanada, Brasilien, Sydafrika, Chile och Jordanien.

Men inte i Sverige och i en del andra europeiska länder. I en ledare i British Medical Journal (3/3 2007) frågas det vad Europa väntar på? Upp till hälften av de ungefär 4 500 barn som årligen föds med ryggmärgsbräck i Europa kanske inte skulle behöva drabbas. Utgör de gravida kvinnorna en sådan marginell grupp att man inte för deras skull kan utsätta hela befolkningen för extra folsyra?

Bildningen av huvud-svans-axeln två veckor efter befruktningen är livets viktigaste händelse. Om inte det sker skulle vi förbli cellklumpar utan hjärna och ryggmärg. Ryggraden sluts som ett blixtlås i båda ändarna fem veckor efter befruktningen, vilket motsvarar cirka en vecka efter utebliven menstruation. I ett fall av cirka 1 000 sluts ej ryggraden vilket leder till ryggmärgsbräck eller anencali (avsaknad av framhjärna). Om tillståndet upptäcks under fostertiden aborteras fostret vanligen. Men barn med ryggmärgsbräck överlever om de inte aborteras. De blir mer eller mindre förlamade och får svårigheter att kontrollera tarmtömning och urinblåsa. De drabbas ofta av vattenskalle och måste förses med en shuntslang i hjärnans hålrum. Intellectuella funktionshinder är också vanliga.

Diskussionen om tillsättning av folsyra i Sverige har varit intensiv det senaste decenniet. När Livsmedelsverket äntligen accepterat att berika mjölet med folsyra stoppades detta av Socialstyrelsens generaldirektör Kjell Asplund, Han begärde en ny utredning av SBU (Statens beredning för medicinsk utvärdering), som nu förordar att fortsätta att avvakta med berikning av mjölet med folsyra.

Enligt utredningen kommer det att innebära att ungefär tio barn kommer att drabbas av ryggmärgsbräck i onödan varje år i vårt land. Dessutom kommer det att leda till att ett tjugotal barn kommer att aborteras sent under graviditeten, om man upptäckt missbildningen med ultraljud och föräldrarna önskar abort.

Nu har det också kommit en rapport om att folsyratillskott kan reducera risken för läpp-käk-gomspalt. I Sverige skulle det innebära att hälften av de nu cirka 200 barn som drabbas skulle slippa denna defekt. Även om detta är en missbildning som kan korrigeras, så medför det stora påfrestningar för den drabbade familjen, ett flertal operativa ingrepp, tandreglering och talträning.

Folsyra har också positiva effekter för äldre för att förebygga hjärt-kärlsjukdomar och demens. I en holländsk studie som publicerats i New England Journal of Medicine i januari i år (vol 369, sid 208) har extra folsyratillskott visat sig förbättra minnet och reaktionshastigheten hos 50-70 år gamla män och kvinnor.

Tveksamheten till att berika mjölet med folsyra är att det stimulerar celltillväxt och teoretiskt sett kan öka risken för cancer. Frågan om huruvida vuxna verkligen kan riskera att oftare drabbas av cancer om folsyra tillsätts mjölet är rent teoretisk. Det förutsätter att man sätter i sig 4-5 hela limpor per dag för att få en koncentration, som möjligen kan öka cancerrisken hos råttor. Om det nu vore så att det skulle finnas minsta misstanke att någon drabbats av cancer på grund av folsyratillsatsen i USA torde det amerikanska livsmedelsverket (FDA) ha reagerat. Denna myndighet har penetrerat alla för- och

nackdelar innan man påbjudit folsyratillsatsen. (Det var FDA som såg till att det missbildningsframkallande sömnmedlet neurosedyn aldrig kom ut på den amerikanska marknaden.)

Men Socialstyrelsen i vårt lilla land tycker sig veta bättre.

Det här är bara ett exempel på att fostrets och barnets hälsa kommer i andra hand för Socialstyrelsen. Ett annat exempel är att Socialstyrelsen gått ut med rekommendationen att snusa i stället för att röka, om man är nikotinberoende. Kanske ett bra råd för att minska lungcancerrisken hos vuxna män, men definitivt inte bra för fostret och det ammande barnet. För barnet kan det vara väl så hälsovådligt om mamman har snusat i stället för att ha rökt. Det ökar risken för plötslig spädbarnsdöd och adhd.

Andra exempel är att man ännu inte infört pneumokockvaccination, vilket skett i USA sedan flera år. Det leder till att barn får pneumokockhjärnhinneinflammation och blir döva helt i onödan. Vi saknar också allmän vaccination mot vattkoppor.

Socialstyrelsen brister också när det gäller kontrollen av nyfödda barns hälsa. Tidigare låg nyfödda på BB i cirka en vecka, varvid så gott som alla fall av gulsot och medfödda hjärtmissbildningar upptäcktes. Nu missas de oftare, när man går hem från BB tidigt. Minst fyra barn har i onödan blivit hjärnskadade de senaste åren på grund av att man inte åtgärdat gulsoten i tid. Dessförinnan hade detta inte inträffat på flera årtionden. Flera av de sjukdomar och funktionshinder, som drabbar människor i olika åldrar har sitt ursprung under fosterlivet och den tidiga barndomen. Socialstyrelsen och SBU verkar inte begripa att förebyggande mödra- och barnhälsovård inte bara är bra för våra barns hälsa utan också för de vuxna.

Att barnets hälsa kommer i andra hand för Socialstyrelsen kan bero på att det inte längre finns någon barnläkare i dess ledning. Denna brist har påtalats ett flertal gånger av Svenska barnläkarföreningen. Det är dags nu för en uppryckning, innan ännu fler barn drabbas av ryggmärgsbräck, hjärnskador och dövhet helt i onödan.

**HUGO LAGERCRANTZ
ROLF ZETTERSTRÖM**